

TUTUKLANMIŞ ENZİMLERİN KİNETİĞİ

Gözeneksiz bir destek katısına yüzeyden bağlı enzimlerde kütle aktarım dirençleri

$$Da = \frac{\text{maksimum tepkime hızı}}{\text{maksimum kütle aktarım hızı}} = \frac{r'_{\max}}{k_L C_{So}}$$

Katı yüzeyine adsorplanmış bir enzim sisteminde kütle aktarımı ve tepkime *ardışık* olaylardır; bu iki olaydan yavaş olanın hızı, sistemin hızını belirler.

Da <<1 için tepkime hızı kısıtlayıcı

Da >>1 için kütle aktarım hızı kısıtlayıcı

Da ≈1 için ise tepkime ve kütle aktarım hızları yaklaşık eşit

Yatışkın koşulda tepkime hızı kütle aktarım hızına eşittir:

$$k_L (C_{So} - C_{SS}) = \frac{r'_{\max} C_{SS}}{K_m + C_{SS}} \quad \text{Burada } r'_{\max} = \text{birim dış yüzey alanı başına maksimum tepkime hızı}$$

➤ Sistem çok kuvvetli bir kütle aktarım kısıtlamasında ise; yani tepkime hızı kütle aktarım hızı ile karşılaştırılınca çok hızlı ise (Da >>1) hız:

$$r = k_L C_{So} \quad C_{SS} \rightarrow 0 \quad \text{sistem birinci mertebe sistem gibi davranır}$$

➤ Sistemde tepkime hızı kısıtlayıcı ise (Da <<1) hız:

$$r = \frac{r'_{\max} C_{So}}{K_m + C_{So}} \quad C_{So} = C_{SS}$$

Gözenekli bir matrise tutuklanmış enzimlerde yayılım etkileri

Enzim gözenekli bir matrisin iç yüzeyine tutuklanmış ise substrat matris içinde kıvrımlı bir yol izleyerek difüzenir ve gözenek yüzeyine tutuklanmış enzim ile tepkimeye girer. Burada difüzyon ve tepkime hızı *eşanlı* proseslerdir.

Pellet içinde alınan bir hacim elemanında kütle korunum denkleminde:

$$D_e \left[\frac{d^2 C_S}{dr^2} + \frac{2}{r} \frac{dC_S}{dr} \right] = \frac{r''_m C_S}{K_m + C_S}$$

$$\text{Sınır koşulları: } r=R \quad C_S=C_{SS}$$

$$r=0 \quad dC_S/dt=0$$

Burada: $r''_{\max}$ = taşıyıcı birim hacmi başına tepkime hızı

De= Substratın matrıste etkin difüzyon katsayısı

Denklem boyutsuzlaştırılarak çözülrse:

$$C_s = C_s/C_{ss} \quad r=r/R \quad \beta=K_m/C_{ss}$$

$$\left[\frac{d^2 \bar{C}_s}{dr^2} + \frac{2}{r} \frac{d\bar{C}_s}{dr} \right] = \Phi^2 \left(\frac{\bar{C}_s}{1 + \frac{C_s}{\beta}} \right) \quad \text{Burada: } \Phi = R \sqrt{\frac{r_{\max}'' / K_m}{D_e}} \quad \text{Thiele Modülü}$$

Bu denklem matrıs içinde substrat derişim profilini bulmak için kullanılır; sayısal çözümler yapılır.

Difüzyon kısıtlamalı koşullarda hız genellikle etkinlik faktörü η cinsinden ifade edilir.

$$r_s = \eta \frac{r_{\max}'' C_{ss}}{K_m + C_{ss}}$$

Difüzyon kısıtlamalı koşullarda tepkime hızı

$$\eta \text{ etkinlik katsayısı} = \frac{\text{Difüzyon kısıtlamalı koşullarda tepkime hızı}}{\text{Difüzyon kısıtlamasız koşullarda tepkime hızı}}$$

olarak tanımlanır. η 'nın değeri difüzyon kısıtlama derecesinin bir ölçüsüdür.

$\eta < 1$ için dönüşüm difüzyon kısıtlamalı

$\eta \approx 1$ için dönüşüm tepkime hızı kısıtlamalı ve difüzyon kısıtlamaları ihmal edilebilir

Bu faktör ϕ ve β 'nin fonksiyonudur

$\beta = K_m/C_{ss}$ Boyutsuz MM sabiti

- Sıfırıncı mertebe tepkime için ($C_{ss} > K_m$; $\beta \rightarrow 0$; $r=r_{\max}$) Thiele modülünün geniş bir aralığında: $1 < \phi < 100$ $\eta = 1$ dir.
- Birinci mertebe tepkime için ($K_m > C_{ss}$; $\beta \rightarrow \infty$) $\eta = f(\phi, \beta)$ dir ve yüksek ϕ değerleri için η aşağıdaki denklemden hesaplanır:

$$\eta = \frac{3}{\Phi} \left[\frac{1}{\tanh \Phi} - \frac{1}{\Phi} \right]$$

- MM kinetiği için Thiele Modülü kullanılarak $\eta = f(\phi, \beta)$ grafiği yardımıyla η hesaplanır.

Thiele Modülü hesaplanması için gerekli olan gerçek $r_{\max}$ sabiti her zaman kolay bulunmadığı için gözlenen hız değerine bağlı olarak gözlenen Thiele Modülü tanımlanmıştır:

$$\Phi_{göz} = \frac{r_{göz}}{D_e C_{so}} \left(\frac{R}{3} \right)^2$$

- Bu durumda gözlenen Thiele Modülü kullanarak $\eta=f(\Phi,\beta)$ grafiği yardımıyla η hesaplanır.

Kaynak:

Shuler,ML and Kargı F, 2001. Bioprocess Engineering: Basic Concepts, 2. Baskı, Prentice Hall, NJ